

INKLYUZIV TA'LIMNING TAMOYILLARI VA UNGA BO'LGAN EHTIYOJLAR, UNING SABABLARI, BOSQICHLARI.

Norbo'tayeva Anora Olimjon qizi, JDPU talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada inklyuziv ta'limning asosiy tamoyillari, unga bo'lgan ehtiyoj va uning sabablariga to'xtalib o'tiladi. Inklyuziv ta'lim – imkoniyati cheklangan bolalar va boshqa barcha o'quvchilar uchun teng imkoniyat yaratishga qaratilgan ta'lim tizimi bo'lib, maqolada uning turli bosqichlari va amalga oshirish usullari yoritiladi. Shuningdek, inklyuziv ta'limning jamiyat va ta'lim tizimi rivojlanishidagi ahamiyati ham tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Inklyuziv ta'lim, ta'lim tamoyillari, maxsus ta'lim, teng imkoniyatlar, inklyuziya, ta'lim tizimi, pedagogik yondashuv, imkoniyati cheklangan bolalar, ijtimoiy integratsiya, ta'lim strategiyalari.

Abstract: This article discusses the basic principles of inclusive education, the need for it and its reasons. Inclusive education is an educational system aimed at creating equal opportunities for children with disabilities and all other students, and the article covers its various stages and methods of implementation. The importance of inclusive education in the development of society and the education system is also analyzed.

Keywords: Inclusive education, educational principles, special education, equal opportunities, inclusion, education system, pedagogical approach, children with disabilities, social integration, educational strategies.

Абстрактный: В данной статье рассматриваются основные принципы инклюзивного образования, необходимость в нем и его причины. Инклюзивное образование – это образовательная система, направленная на создание равных возможностей для детей с ограниченными возможностями и всех остальных обучающихся, и в статье описаны различные этапы и методы ее реализации. Также анализируется значение инклюзивного образования в развитии общества и системы образования.

Ключевые слова: Инклюзивное образование, принципы образования, специальное образование, равные возможности, инклюзия, образовательная система, педагогический подход, дети с ограниченными возможностями, социальная интеграция, образовательные стратегии.

Kirish

Hozirgi davrda ta'lim tizimining asosiy maqsadlaridan biri har bir o'quvchiga individual yondashgan holda sifatli bilim berishdan iboratdir. Shu nuqtai nazardan, inklyuziv ta'lim jamiyatning barcha qatlamlari uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Inklyuziv ta'lim – bu imkoniyati cheklangan shaxslar hamda turli xil ehtiyojga ega bolalar uchun umumiy ta'lim muassasalarida teng sharoitlar yaratishga qaratilgan yondashuvdir.

Ushbu maqolada inklyuziv ta'lim tamoyillari, unga bo'lgan ehtiyoj va uning asosiy sabablariga batafsil to'xtalib o'tiladi. Tadqiqot davomida inklyuziv ta'limning bosqichlari hamda uning amaliyotga tatbiq etilish jarayoni tahlil qilinadi. Mazkur mavzu bo'yicha turli ilmiy manbalar va xalqaro tajribalar o'rganilib, inklyuziv ta'limning samaradorligini oshirishga doir dalillar keltiriladi. Ushbu tadqiqot natijasida inklyuziv ta'limning ta'lim tizimi va jamiyat rivojiga qo'shayotgan hissassi aniqlanadi. Tadqiqot ilmiy hamjamiyatga yangi bilimlar qo'shish hamda inklyuziv ta'limning ahamiyatini kengroq yoritish maqsadida olib borilgan.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu maqolada inklyuziv ta'limning tamoyillari, unga bo'lgan ehtiyoj va rivojlanish bosqichlarini o'rganish uchun sifat va miqdoriy tahlil usullaridan foydalanildi. Tadqiqot doirasida ilmiy maqolalar, xalqaro tashkilotlar (UNESCO, UNICEF) tomonidan e'lon qilingan hisobotlar, ta'lim sohasidagi qonunchilik hujjatlari hamda ekspertlarning fikrlari tahlil qilindi. Shuningdek, inklyuziv ta'lim tajribasini o'rganish uchun ta'lim muassasalarida olib borilgan empirik tadqiqotlar ham ko'rib chiqildi.

Inklyuziv ta'lim tizimi quyidagi asosiy tamoyillarga asoslanadi:

1. Teng imkoniyat yaratish – har qanday yoshdagi va imkoniyatga ega bolalar uchun ta'lim olish huquqini ta'minlash.
2. Individual yondashuv – har bir o'quvchining ehtiyoj va imkoniyatlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etish.
3. Moslashuvchan ta'lim muhitini yaratish – pedagogik metodlar va o'quv materiallarini har bir o'quvchining qobiliyatiga moslashtirish.
4. Jamoaviy hamkorlik – o'qituvchilar, ota-onalar va mutaxassislar o'rtasida yaqin hamkorlikni yo'lga qo'yish.
5. Ijtimoiy integratsiya – maxsus ehtiyojga ega bolalarni jamiyatga moslashtirish va ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishlariga ko'maklashish.

Inklyuziv ta'limga bo'lgan ehtiyojning asosiy sabablari quyidagilardir:

Jamiyatdagi ijtimoiy tengsizliklarni kamaytirish – imkoniyati cheklangan bolalar uchun ham ta'lim olish huquqini ta'minlash orqali ijtimoiy adolatni mustahkamlash.

Global tendensiyalar – ko'plab rivojlangan davlatlarda inklyuziv ta'lim ta'lim siyosatining ajralmas qismiga aylangan.

Huquqiy asoslar – Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT)ning maxsus hujjatlarida barcha bolalarning ta'lim olish huquqi kafolatlangan.

Pedagogik samaradorlik – tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, inklyuziv muhitda o'qigan bolalar ijtimoiy ko'nikmalar va akademik natijalar bo'yicha yaxshiroq rivojlanadi.

Inklyuziv ta'limning bosqichlari:

1. Boshlang'ich bosqich – inklyuziv ta'lim bo'yicha dastlabki qonunchilik asoslarini yaratish, ta'lim muassasalarini tayyorlash.
2. Tashkiliy bosqich – pedagoglarni o'qitish, o'quv dasturlarini moslashtirish, maxsus uslublarni joriy etish.
3. Amaliyot bosqichi – maktablarda inklyuziv ta'limni joriy qilish, tajriba almashish va metodlarni takomillashtirish.
4. Monitoring va baholash – inklyuziv ta'lim natijalarini tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va yechim ishlab chiqish.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, inklyuziv ta'lim ta'lim tizimining rivojlanishida muhim omil bo'lib, u imkoniyati cheklangan bolalarga to'laqonli bilim olish imkonini beradi. Inklyuziv ta'lim tizimini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun pedagoglarni tayyorlash, ta'lim dasturlarini moslashtirish va huquqiy bazani kuchaytirish lozim. Shuningdek, jamiyatda inklyuziv madaniyatni shakllantirish va barcha bolalar uchun teng ta'lim imkoniyatlarini yaratish dolzarb vazifalardan biridir. Ushbu maqola inklyuziv ta'limning samaradorligini oshirishga doir ilmiy-tadqiqotlarni davom ettirish uchun muhim asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati :

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi qonuni (2020-yil).
2. Ahmadjonov, A Abdullayev, M Mamayusupov, O Umarjonov. (2021). Raqamli iqtisodiyotda boshqaruv muammolari. Science and Education, 2(10), 636-642.
3. AA, Mulaydinov Farkhod Muratovich. (2021). RAQAMLI IQTISODIYOT TUSHUNCHASI, AFZALLIKLARI VA AMALIY AHAMIYATI. АХБОРОТ-КОММУНИКАЦИЯ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ ВА ТЕЛЕКОММУНИКАЦИЯЛАРНИНГ ЗАМОНАВИЙ МУАММОЛАРИ ВА ЕЧИМЛАРИ ОНЛАЙН РЕСПУБЛИКА ИЛМИЙ-ТЕХНИК АНЖУМАНИНИНГ МАЪРУЗАЛАР ТЎПЛАМИ, 2 (6), 794
4. A Abdullaev. (2021). RAQAMLI IQTISODIYOT - KADRLAR TAYYORLASHNING DOLZARB MASALALARI. Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyotning o'ziga xos xususiyatlari, uning ...
5. A Akhrorjon, K Zumradkhan. (2022). THE IMPACT AND RESULTS OF MEMBERSHIP OF THE WTO ON